

Božena  
Němcová

Sůl nad zlato



**P**ůjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /  
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

**F**přístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /  
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

**P**ořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /  
filmová představení / výstavy /  
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

**[www.mlp.cz](http://www.mlp.cz)**

[knihovna@mlp.cz](mailto:knihovna@mlp.cz)

[www.facebook.com/knihovna](https://www.facebook.com/knihovna)

[www.e-knihovna.cz](http://www.e-knihovna.cz)

Znění tohoto textu vychází z díla Slovenské pohádky a pověsti (svazek 2) tak, jak bylo vydáno v Československém spisovateli v roce 1953 (NĚMCOVÁ, Božena. *Slovenské pohádky a pověsti. Díl 2.* K vydání připravil František Váhala. 1. vyd. Praha : Československý spisovatel, 1953. 273 s. Knihovna Klasiků; Božena Němcová : spisy, sv. 9).

Elektronické publikování díla Boženy Němcové je společným projektem Městské knihovny v Praze a [www.digiBooks.cz](http://www.digiBooks.cz).

Autorem portréту Boženy Němcové na obálce e-knihy je Jan Vilímek.



Text díla (Božena Němcová: *Sůl nad zlato*), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

---

Citační záznam této e-knihy:

NĚMCOVÁ, Božena. *Sůl nad zlato* [online]. V MKP 1. vyd. Praha : Městská knihovna v Praze, 2012 [aktuální datum citace e-knihy – př. cit. rrrr-mm-dd]. Dostupné z WWW:

<[http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/77/24/sul\\_nad\\_zlato.pdf](http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/34/77/24/sul_nad_zlato.pdf)>

.



Vydání (obálka, grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

---

Verze 1.1 z 30. 10. 2012.

## SŮL nad zlato

Byl jeden král a měl tři dcery, které choval jako oko v hlavě. Když mu počínala hlava sněhem zapadat a údy mu již nevládly, jako vládaly, přicházelo mu často na mysl, která z dcer by po jeho smrti královnou býti měla. Dělal mu to nemalé starosti, neboť měl všechny tři rád. Konečně mu přišlo na rozum, aby tu za královnou ustanovil, která ho nejvíc miluje. I zavolal hned dcery k sobě a takto jim pravil: „Diouky moje! Starý som, vidíte, a neznám, či dlho ešte budem s vami. Chcem tedy ustanoviť, ktorá z vás po mojej smrti kráľovnou bude. Skorej by som ale rád vedieť, dietky moje, ako mňa ktorá ľúbitč. Nuž, dcéro najstaršia, povedz ty najprú, ako ľúbiš svojho otca?“ ptal se král, obrátě se k dceři nejstarší.

„Eh otče muoj, milší stě mně nad zlato,“ odpověděla dcera nejstarší a pěkně otci ruku políbila.

„No dobre; a ty dcéro prostredná, ako ty svojho otca ľúbiš?“ – obrátil se k dceři prostřední.

„Jaj otče muoj sladký, ja vás ľúbim ako muoj vienok zelený!“ ujišťovala prostřední a kolem otce se uvíjela.

„No dobre; a ty dcéro najmladšia, ako ty mňa ľúbiš?“ ptal se král nejmladší, již volali Maruška.

„Ja, tatuško, vás ľúbim ako suol!“ odpověděla Maruška a sladce na otce pohlédla.

„Eh ty naničhodná, ty otca viac neľúbiš lež ako suol?“ rozkřikly se starší sestry.

„Ako suol!“ přisvědčila Maruška zcela opravdově a ještě líbněji na otce pohlédla. – Král se ale na dceru náramně rozhněval, že ho má jen tak ráda jako sůl, takovou praobyčejnou, sprostou věc, kterou každý má a míti může, které si nikdo ani nevšímá. „Id', id mně s očí, keď si mňa viac nevážiš ako tú suol!“ rozkřikl se král na Marušku, dodaje: „Až nastanú také časy, že budeš lidbm suol' vzácnejšia nad zlato a drahé kameně, potom sa ohlás – budeš kráľovnou!“

Myslilťe král, že se tak nestane nikdy. — Maruška zvyklá otce poslouchat, odešla na ta slova ze zámku, majíc oči plné slzí a srdce plné žalu. — Líto jí bylo, že ji otec vyhnal nepoznávaje, že ho ona neméně než sestry miluje. — Nevědouc, kam se obrátiti, dala se po povetrí přes hory, doly, až přišla do hlubokého lesa. — Tu náhle postaví se jí do cesty stará babička. — Kde se vzala, tu se vzala. — Maruška ji pěkně krásně pozdravila, babička jí poděkovala, a vidouc ji uplakanou, ptala se, proč pláče. „Eh staruško, načože vám to buděm rozprávať, keď vy mně pomuoct' němuožeteť,“ odpověděla Maruška.

„No, len ty mně to povedz, děvojno, ažda ti buděm vedieť voľáku poradu. — Kdě sa šedý, tam bývajú i vedy,“ pravila jí babička. — Maruška tedy babičce všecko pověděla a naostatek dodala plačíc, že nechce býti královnou, ale že si jen to přeje, aby se otec přesvědčil, že ho má ráda zrovna dost. Babička Marušce věřila, vědělať již napřed, co jí bude Maruška povídat, neboť to byla múdrá žena, „veštica“. — I vzala Marušku za ruku a ptala se jí, jestli by neměla vůli jíti k ní do služby. — Maruška řekla hned, že půjde, an neměla kde hlavu skrýti. Múdrá žena dovedla si jí do své lesní chyže a tam jí nejprve dala jíst i píti. Marušce to bylo vhod, neboť byla už hladná i smedná. Když se najedla, napila, zeptala se jí babička: „Znáš-li ty ouce pásat? Znáš-li ich dojit? Znáš-li priast' a plátno tkať?“ „Neznám,“ řekla Maruška, „ale keby stě mně vřaveli, ako sa to robí, ver by som to dobre urobila.“ —

„No, tomu ja ťa všetkému naučím, len buď poslušná, čo ti ja buděm kázat'. — Až najde doba dobu — dobre sáti to zídě.“ — Tak řekla Marušce múdrá žena; Maruška slíbila, že jí bude poslouchat, a hned se také do práce hnala, neboť byla děvojna pracovitá a pokorná.

Mezitím, co Maruška u věštice sloužila, žily starší sestry její v samých zábavkách. — Ustavičně otce láskaly a kolem něho se uvíjely, žádajíce na něm každěho dne jiných a jiných věcí. Nejstarší se jen po celé dni do drahých rúch oblékala a zlatem se resila, prostřední pak si jen v zábavách a tanci libovala; hostina stíhala

hostinu, a dcery z radosti do radosti. — Otec pozoroval záhy, že je nejstarší dceři milejší zlato než otec, a když mu prostřední zjevila, že by se ráda vydala za muže, tuť viděl, že si také vínku zeleného mnoho neváží. Tu mu často Maruška na mysl přicházela i připomínal si, kterak ho ona vždy milovala, oň se starala a jak by ji byl nejraději královnou viděl. — Rád byl by v takových chvílech pro ni poslal, kdyby o ní byl věděl, ale nebylo o ní pohádky. — Když mu ale zase napadlo, že ho měla ráda jen jako sůl, tu se vždy zase proti ní popudil. — Jednoho dne měla býti opět veliká hostina; i přiběhl kuchař ke králi všecek polekán. „Páně králů, veliká galiba sa nám stala,“ bědoval, „všetka suoľ sa rozmokla. Čímže ja budem solit?“

„Nuž, či němuožete poslať pre inú?“ král na to.

„Eh, pane, veď to dlho, lež sa vozy z inej zeme vrátia. Čímže ja budem dotedy solit!“

„Nuž sol volacím inším,“ pravil král.

„Nuž pane kráľu, a čože tak solí ako suoľ?“ ptaľ se opět kuchař. Ale král nevěděl, co říci, na to on si ani nepomysľil nikdy, že by bez soli bylo člověku těžko vyžiť. Rozhněval se král a vyhnal kuchaře, rozkázav mu, aby vařil bez soli. Kuchař si mysľil, jak to pán chce, tak to udělám, a vařil jídla neslaná. Byla to divná hostina neslaná!

— Hostům pranic nechutnalo, ačkoliv byla jídla jinak úhledně a dobře připravena. Král se velice mrzel. — I rozposľali posľy na vše strany pro sůl, ale všickni s prázdnem se vrátili, vyřizujíce králi, že všechny zásoby soli se rozpučely, že je všude nedostatek soli, a kdo ji má, že nedá, kdyby špetku zlatem platil. Posľali vozy pro sůl do jiné země; než by se vrátili, poručil král kuchaři, aby vařil taková jídla, kde by soli třeba nebylo. Kuchař si mysľil, jak to pán chce, tak to udělám, a vařil jídla sladká a taková, v nichž soli třeba nebylo. Ale ani takové hostiny hostům nechutnaly, a vidouce, že to jinaké nebude, jeden po druhém se od krále poroučeli. Dcery se nad tím náramně trářily, ale co bylo plátno, král nemohl si hosty zvaťi, anť jim nemohl ani chleba s solí podati, když k němu vešli. Den co den přinesla se na stůľ jídla bez soli a již odpadala lidem všecka zážda na

jídla a jen po soli každý bažil. — Také dobytek trpěl a krávy i ovce málo dojily, protože nedostávaly soli. Byla to karha na všecky. —

Lidé chodili jak zvadlí a upadali v chorobu. — Sám král a dcery jeho onemocněli. Tak drahá byla sůl, že by za špetku byli lidé tím nejvzácnějším platili.

Tu poznával král, jak vzácný dar boží je sůl, kterou on za nic neměl, a padlo mu těžce na svědomí, že Marušce ublížil.

Mezitím vedlo se Marušce v lesní chaloupce dobře; nevěděla nic o tom, jak se otci a sestřám vede, ale múdrá žena to dobře všecko věděla. Jednoho dne pravila k Marušce: „Diouka moja, veď som ti vravela, doba dobu najde, čo celý svet prejde; doba tvoja došla, čas, abys domu sa vrátila.“ — “Ach staruško moja dobrá, ako ja puojdem domu, keďma otec nechce?” — pravila Maruška a pustila se do pláče. — Tu veštica jí všecko vypravovala, co se doma děje, a poněvadž se stala sůl dražší než zlato a drahé kamení, že smí Maruška k otci se hlásiti. Nerada opouštěla Maruška moudrou ženu, která jí milovala a mnohému naučila, ale po otci také již tesknila.

„Statočne si mně slúžila, Maruško,“ pravila jí naostatek babička, „chcem sa ti dobrým odmeniť. Nuž vrau, čože si žiadaš?“

„Dobre stě mi radili a dobre stě ma chovali, stará matko. Nič si j a nežiadam hiba za žmeň soli, čo by som otcovi doniesla výsluhu.“

„A inšieho si nič nežiadaš? Ja ti muožem všetko vykonať,“ ptala se ještě jednou múdrá žena. „Nič nežiadam viac, len tú suol,“ odpověděla Maruška.

„Nuž keď si tak vážiš soli, nach ti nikdy nechýba. Tu máš, hľa, prúतिक, ako najprú vietor od poludnia dúchať budě, id' po vetru, id' cez tri doliny, cez tri vrchy — potom zastaň a šibni tým prúतिकom o zem. Kdě šibneš, tam sa zem otvorí a ty id' dnu. Čo tam najdeš, to maj za tvoj o veno.“ — Maruška vzala proutek, schovala si ho a babičce pěkně poděkovala. Mimo to dala jí babička plnou sajdačku soli a Maruška se na cestu připravila. Plačící loučila se od lesní chaloupky a dobré babičky, která jí provázela přes les; i těšila se Maruška tím, že si pro babičku přijde a do zámku si ji odvede. Babička se tomu jen usmála. „Zostaň dobrá a statočná, diouka moja,

a dobre ti bude naveky“ – řekla múdrá žena, když vyvedla Marušku na pokraj lesa. Maruška jí chtěla děkovat, ale už jí nebylo. – Divila se tomu Maruška a líto jí toho bylo, ale touha po otci nedala jí dlouho meškati; rezko pospíchala k domovu. – Že měla sprosté šaty na sobě a hlavu v pleně zavinutou, nikdo jí v zámku nepoznal a nechtěli ji k králi pustiti, pravíce, že je chorý.

„Eh, len mňa pusťte,“ domlouvala se Maruška, „něsiem ja pánu kráľu taký dar, čo je vzácnější sriebra, zlata, a čo sa po ňom iste vystrábi.“ Řekli to králi a on, aby ji k němu pustili, rozkázal. Když k němu přišla, žádala, aby jí dali chléb. – Král poručil, aby přinesli chléb, „ale suoľ nemáme,“ dodal.

„Veď ja mám suoľ!“ řekla Maruška, a odkrojivši si otulec chleba, sáhla do sajdačky, posolila ho a králi podala i s sajdačkou.

„Suoľ!“ zaradoval se král, „eh ženičko, to je vzácny dar, ako sa ti odmením? Žiadaj, čo len chceš, všetko dostaneš.“

„Nič nežiadam, tatuško, len ma rád majte ako tú suoľ!“ odpověděla Maruška přirozeným hlasem a hlavu si odkryla. Tu král, vida Marušku, div nezemdlel; prosil dceru za odpuštění, ta ale ho jen láskala, nevzpomínajíc zlého. –

Rozneslo se hned po zámku i městě, že nejmladší králova dcera přišla a že přinesla sůl; tu se každý zaradoval. – Starší sestry se netěšily tak nad sestrou jako nad solí, byly si vědomy, že jí zle činily. – Ale ona ničehož nevzpomínala jim a měla radost, že otci pomohla i druhým. Každému, kdo jen přišel, dala trochu soli, a když otec, boje se o sůl, ji napomínal, aby všecku sůl nerozdala, vždy odpověděla: „Dost jej tu eště, tatuška!“ – A vskutku – tolik soli se ubíralo ze sajdačky, a co se i vybralo, ze sajdačky neubývalo.

S krále všecka churavost jak by spadla a takovou radost měl nad svojí dcerou, že dal hned svolat starší hlavy a Marušku za královnu ustanovil, což také i veškeren lid schvaloval. Tu když Marušku za královnu pod vysokým něbom vyhlásili, cítila, že jí teplý vítr na tvář zavál. – Dul od poludnia. – Vzpomněla Maruška, co jí babička povídala, a svěříc to otci, vzala proutek a hned se na cestu vydala. Šla po větru, jak měla kázáno, a když přešla tři doliny, tři vrchy,



zastala a proutkem o zem šlehla. — Jak šlehla, země se rozstoupila a Maruška vešla prosto do země.

I přišla tu zrazu do veličzné paloty, která byla jako z ledu, i podlaha byla taková, ale byly tam štoly (chodby) a z těch přibíhali maličcí permoníčkové s hořícími lúčemi a Marušku vítali. „Vítaj nám, vítaj, královno, už ťa čakáme; naša pani nám rozkázala, abychom ťa tuto povodili a všetko ukázali, lebo že je to všetko tvoje!“ Tak okolo ní štebotali, poskakovali, lúčmi harcovali, po stěnách hore dolů lazili jako mušky a stěny se všude v záři světél ligo tály jako drahé kamení. Maruška byla všeccka udivena a jako oslepena tou krásou. Permoníci ji vodili v chodbách, kde visely od stropu ledové střeħyle, jako stříbro se blýštící, do zahrady ji dovedli, kde byly červené ledové růže a květiny přepodivné. Permoníci takovou růží utrħli a dali královně, ona k ní voněla, ale růže nevoněla. „Ale, čože je to?“ zeptala se královna, „ved’ som ja ešte nikdáž takú krásu neviděla.“ „To je všetko suol’“, odpoveděli mužičkové. „Aleže čo, ozaj? To že rastie suol’?“ — divila se královna a myslila si, že by škoda bylo z toho bráti. Ale permoníčkové uhádli, co si myslí, a pravili, aby se o to netrápila a soli brala, co jí třeba, že kdyby vždy brala, přece se nedobere. Maruška permoníčkům pěkně krásně poděkovala a pak vyšla ze země ven, ale zem zůstala za ní otevřena. Když se domů vrátila a otcí růží ukázala i o všem mu povídala, co viděla a slyšela, tu viděl otec, že ji babička bohatším věnem obdarovala, než by on jí kdy dáti mohl. Maruška na babičku nezapomněla, a jak si již byla umínila, dala hned zapřáhnouti do pěkného kočáru a i s otcem pro babičku si jela, aby jí s sebou do zámku si vzala za to její veliké dobrodiní. Ale jakkoli Maruška dobře cestu k chyži znala, nemohli chyži naléztí; kříž křížem les prochodili, jako makové zrnko chyži hledali, ale o chyži nebylo ani znaku, o babičce ani hlásku. — Tu viděla teprv Maruška, co to bylo za babičku. — Súl v sajdačce se dobrala, ale Maruška věděla, kde roste, a mnoho-li jí brali, nikdy se nedobrali. — Starší sestry Marušce toho štěstí nepřály, ale nebylo jim to nic plátno, kdyby se byly zlostí rozsypaly, otec svoji Marušku na rukou nosil a každý jí miloval a jí

děkoval. Ona ale zůstala vždy tak skromná a hodná, jako bývala, a do smrti na babičku nezapomněla.

**Božena Němcová**  
**Sůl nad zlato**

Vydala **Městská knihovna v Praze**  
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání  
Verze 1.1 z 30. 10. 2012